

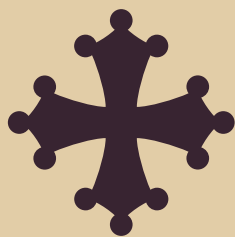
LA GASETA DAU VIVARÈS D'EN NAUT

LO CRITICON

Associacion Parlarem en Vivarès

Nº 118

ESTIU DE 2023

Editò (G. Betton) [p2] – Conte de caionaa (P. Cròs) [p3] – Lo reitelet (M. Pion-Roux) [p4] – Per rire (M. Thoué) [p4] – Ès Miletà (Q. Garnier) [p5] – Lo beure e lo minjar : lo soïsse de Valença (Q. Garnier) [p6] – L'aiga (P. Mazodier) [p7] - Satilhau, l'occitan au marchat [p7] - La decepcion dau CAPES d'occitan (G. Betton) [p8] - Comentaris sus lo CAPES (G. Bayle) [p9] - Conselhs de lectura (G. Betton) [p10] - [kosmopolit:] (P. Cròs) [p11]

Editò dau Grinhon n°118

La Relèva

L'estiu es bien avançat e veiquià que pasmens Lo Grinhon s'esmuna... Perqué tan tarjar ? Qu'èra surament un mauvès carcul !

Lo Grinhon ama tenir sos rendètz-vos e sièm pas acostumats a lo veire trainar coma aquò. Volem pensar que vodrètz ben l'en excusar e qu'anètz pas tròp lhi faire lo morre. N'auriá vergonha e aqueste còp seriá vraiment un ben mauvès carcul...

Aqueste Grinhon se renovèla encara, qu'es Quentin Garnier que fait la maqueta e la mesa en paja. Participa mai larjament a la redaccion, legirètz *Ès Mileta* e mai la receta dau *Soïsse de Valença* que ten de sa familha. Patric Cròs nos gala daube son *Conte de Caionaa*, qu'es un fidele de la redaccion dau Grinhon coma tan d'autres : La Marcela, Mirelha, e mai lo Pèire Mazodier, nòstre « correspondant » dau Gard.

Un pauc davant de clavar avem après la naissença, dins la familha de Damien Bouchet, d'un petit *Joannès* e son paire nos afortís qu'aquel d'aquí parlará sa linga. Felicitacions aus parents.

Lo Grinhon vai encara evoluar, la joinessa es a la relèva, e son de franc bonas novèlas.

Gerard BETTON

LO GRINHON es la revuaa de l'associacion occitana **PARLAREM EN VIVARÉS** d'ès Anonai.

Es mandaa a tots los aderents. Per la recèure mandar :

12€ per una persona
15€ per un coble

A :
Lo Grinhon (G. Betton)
La petita Comba
27 Rue Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chèc a l'òrdre de **PARLAREM EN VIVARÉS**.
Los abonaments partan dau numèro de prima e s'achaban daube lo n° d'ivèrn.

Contribucions e redaccion per lo numèro 118 :

Gerard Betton, Patric Cròs, Quentin Garnier,
Mirelha Thoué, Marcela Pion-Roux, Pèire
Mazodier, Gerard Bayle

Còla tecnica, expedicion : M. e J.L. Thoué, R.
Chanal, U. Betton

Tresorier : J.L. Fourel

Maqueta e mesa en pagina : Q. Garnier

Direccion : G. Betton

Contes de caionaa

Soliá ès nosautres, chasca familha avià un caion, que sonhavan tot l'an. L'ivèrn, quand lo caion èra vengut gròs, èra tuat e bailava a la familha de saucissons, de jambons, de grillhatons...per tot l'an d'après.

N'i avià d'òmes qu'èran especializats dins la tuaa dau caion. Avian la bona man, que fasiá pissar lo sang e bailava una mòrt viva, sans faire souffrir la bèstia.

Guston èra d'aquelis. Anava dins las familhas per la caionaa. Avià la man per bien desossar la vianda, còser los jambons, remplir los saucissons sans laisser gis d'air dedins, qu'aurián agut de mau per se gardar.

Quel an d'aquí, quauques jorns davant Chalendas, anèt caionar dins una granja a quauques kilometres d'ès ielo. Partiguèt de matin. Sas piaas se veian dins la nèu qu'èra tombaa dins la nueit. Aduguèt sos cotèus dins una biauça.

Arrivat a la granja, beguèt un cafè daube un pauc de gota e enreièt una longa jorna de caionaa.

Lo caion, que burlava tant que poviá, fuguèt tirat de son estrablon puei vite sannat e brusclat. Dau temps que la vianda se pausava, Guston bailava la man per los bodins. Puei desossavan e destreiavan la vianda per faire las saucissas, los saucissons, los patès...Tota una jorna de trabalh.

Lo vespre, quand aguèran ahabat, minjèran una bona part daube quauques bons canons puei lo Guston diguèt que li faliá modar per rintrar ès ielo.

Reçaupuguèt una gròssa fricassaa e doas saucissas que botèt dins sa biauça e se'n anèt.

Fasiá freid, la nèu èra jalaa. Una gròssa luna ronda brillhava e se veia quasi coma si èra jorn. Lo freid picava, mès lo Guston anava vite e quò lo reschaufava.

Tot per un còp, coma s'aprimava d'un boesc, auviguèt bramar. Un lop !

Guston prenguèt paur, se botèt a marchar encara mai vite. Puei lo veguèt, neir sus la nèu blancha, un grand lop lo seguèt. Lo Guston prenguèt las corsas mès lo lop se botèt a córrer mai.

Lo lop se raprochava.

Alòrs lo Guston aguèt una idèa. Prenguèt un tròç de bodin dins sa biauça e lo mandèt au lop puei tornèt prendre las corsas.

Veguèt lo lop s'arrestar per minjar lo morcèl de bodin mès quò durèt pas e lo lop tornèt vite córrer. Se raprochava encara.

Alòrs lo Guston li mandèt un autre tròç de bodin. Lo lop s'arrestèt per minjar lo bodin, mès aguèt vite fait de tornar córrer après lo Guston.

Quò durèt de temps. Lo Guston getava de morcèus de bodin o de saucissas. Lo lop s'arrestava un moment per los minjar puei tornèt córrer après lo Guston.

D'assurat, au bot d'un moment, n'i aguèt plus ren dins la biauça ! Lo Guston avià tot bailat au lop. Urosament èra pas loenh de sa maison. Se botèt a córrer encara mai vite. Arrivèt a la pòrta, botèt la clau dins la sarralha, la virèt e sautèt dins la maison.

Lo lop arrivèt e sautèt sus la pòrta. Urosament lo Guston avià juste agut lo temps de la sarrar e lo lop se morrèt lo nas dessus. Tanspèt ensuquat tornèt au freid e a la nueit.

Lo Guston bofava. Era franc guechit per la corsa e per la paur que li fasiá encara mau de ventre. Auriá bien minjat una fricassaa e un morcèl de saucissa per se reviscolar mès qu'èra lo lop que digèirava çò qu'aviá emportat dins sa biauça.

Patric CRÒS

Ès Mileta

Ès Colombeir (lo Vüelh), n-i una tèrra, que diens la familha lhi disem ès Mileta. En defòra de nosautres, savo pas si lo monde ne-n coneisson encara lo nom. Questa tèrra es entre Lo Galant e Polin, a dreita quand òm monta d'ès Tornon, environdaa de maisonetas onte solia – me-n sovento de petioton – n-i avia mas que de tèrras, prats e paturaus. A passat temps, lo grand i plantèt de cireiseirs, un trentenat, per que la familha aguèsse totjorn quauquas cireisas a la fin de la prima. Coma quò per nosautres, la fin de la prima, arriva totjorn aube los temps de las cireisas. Quauques jorns avans que s'amoiran ben rojas, lo grand nos apèla per zò nos faire saver e fau nos organizar : chausir lo bon jorn per anar recortar, prepausar las cireisas a qui ne vòu, aus amics, aus collègas, preparar la marena¹ per mejorn, prevenir la familha que montem au país.

Lo jorn prevegut, partissem d'ora per Colombeir e entre qu'avèm pausat los pès ès Mileta, tanlèu sortits de la veitura, nos acoitem vès los abres, d'onte se vei, de per lo folhatge, las gentas frutas rojas. A la branca la mai pròcha, tendem lo braç per culhir – aube emocion – la promeira cireisa de la sason. Un còp culhiá, achaba viste entres las bochas, onte pèta tot son jus, sucrat e acidulat. Per mi, l'estiu comença entre los abres, au mitan dau verdier², aube lo gost de la promeira cireisa. E la matinaa passa bien viste, entre los platèus que nos fau emplir e lo plaser de cotir las cireisas las mai gentas !

A mejorn, la recòrta 'chabaa e mai qu'aguèssem pas pro fam (los ventres cafits de cireisas), qu'ès lo moment d'anar minjar e fasem

lo chamin josc'au Paradís. Lo Paradís, qu'ès un chalet, pas pro loinh d'ès Mileta, en dessus dau pont de l'enfèrn, plantat de vinhas e onte lo vüelh chapitèl³ de vinha que mon fraire adobèt⁴, nos baila d'ombra. Aquí, d'onte veiem tot lo vilatge e ailain d'en bas las gorjas dau Doç, nos pausem per minjar lo repais tirat de la biaça en bartavelant e barjacant, quand los mai vüeus fan praneira. E desja nos fau pensar tornar e per adure las frutas au monde que las nos an demandaas. Mas savem que per las cireisas, tornarem l'an que ven.

Es per tròp cort lo temps de la cireisas, l'amarió totjorn e lo sovenir que ne-n gardo au cuèr...

Lo Quentin

¹ Picnic, repais tirat de la biaça

² Plantaa d'abres fruteirs (en francés verger)

³ Cabana, capitèla (de vinha, de pastre)

⁴ Aicí «adobar» aube lo sens de *réparer, retaper*

Sovenirs e faribòlas...

Revessin e reitelet

Lo Grinhon ei ben arivat, en mesme temps que lo cocut ! Aquò anonça lo bon temps. L'ivern es pas estat tròp meschant. Lo freid a pas durat. Avem quand mesme vegut lo revessin e lo pitre rotge. Una istoara que me contava mon grand paire.

Lo « reitelet »

Autres còps, nosautres apelavem lo revessin, lo repetarel. Iura s'apèla lo « reitelet » dempus que lo monde daus augiòs demandèran un rei.

Alòrs s'amassèran tots dins un grand prat e decidèran d'un concors : l'augel que montariá lo mai naut seriá lo rei daus augiòs.

Se botèran tots a volar e a montar, montar dins l'aire. N'i a que montèran gaire mas l'agla, ilo, montava, montava totjorn, èra lo mai naut de tots. Se botèt a dire :

– Aquò es mi que sarai lo rei !

Veiquíà qu'una petita voetz se faguèt auvir :

– Aquò es mi que sarai lo rei, sió montat lo mai naut !

Qu'èra lo repetarel qu'èra montat lo mai naut. Coma avia fa ? S'èra botat dins las plomas de l'agla e quand l'agla s'arrestèt, ilo contenuèt de volar... èra pas guechit !

Fuguèt doncas lo rei e coma èra lo mai petit lo nomèran : reipetit, « reitelet » en francés.

Marcela P.R.

Revessin : un enfant qu'arresta pas de bolicar.

Repetarel : aqueu que repeta las viaas e que z'o eiversa de pertot.

Per Rire

Enfèrn francés o enfèrn alemand ?

Un òme trespasa sus la frontièra entre la França e l'Alemanha.

Quand arriva au cial, Sent Pèire lhi dit :

« – Vòstra viá sus terra, pas terribla : cotjar daube d'autras femnas, pas sovent a la messa, pas mau jurat, e n'eissublo. Pòio pas vos far rintrar au paradís, mas coma avètz virat de l'arpa sus la frontièra, povètz chausir entre l'enfèrn alemand e l'enfèrn francés. »

« – Sent Pèire quanta diferença i a ? »

« – Dins l'enfèrn alemand, vos plantan dins una granda ola plena de fems, de petits òmes franc mauvès metan d'etelons sos la marmita, un serpatàs feròce i bota lo fuòc, e coisetz tot lo jorn. E qu'èi cò-mèsme tots los jorns. »

« – E l'enfèrn francés ? »

« – Dins l'enfèrn francés, vos plantan dins una granda ola plena de fems, de petits òmes franc mauvès metan d'etelons sos la marmita, un serpatàs feròce i bota lo fuòc, e coisetz tot lo jorn e qu'èi cò-mèsme tots los jorns. Mas si voletz mon avis, chausisetz l'enfèrn francés. »

« – Mas Sent Pèire, qu'èi la mèsme veiaa ! »

« – Ah nòn, pas du tot. Dins l'enfèrn francés : un jorn, lo monde fan grèva, un jorn, los etelons an pas estat livrats, un jorn, lo serpatàs ei en RTT, un jorn, ei malade, un jorn, tròvan plus l'ola, un jorn, an eissublat de faire rintrar lo fems, e quand los sendicats se li bòtan, vos parlo pas dau bòrdel ! »

Contat per la Mirelha

Quand èrem petiotons, los grands nos portavan totjorn un soïsse quand venián nos veire ! E lo lendeman de matin, nos tiranchàvam aube mon fraire e ma suer, per aver los brisons de Soïsse que souravan de la velha per faire la trempetta ! Es lo pantin de Ralmpams d'ès Valença, inspirat daus Gardas Soïsses que restèron per velhar sus lo còs dau Papa Pie VI, mòrt empresonat per lo Directòri diens la vila en 1799.

Lo Beure e lo
Minjar

LO SOÏSSE DE
VALENÇA
Lo Quentin

INGREDIENTS (per 1 soïsse)

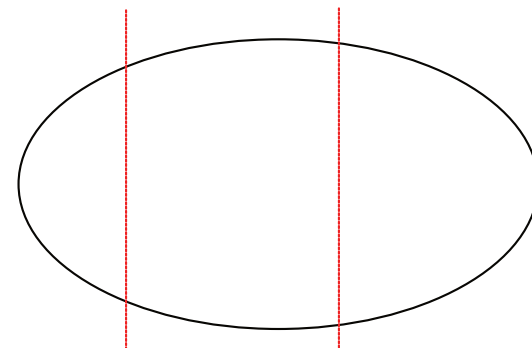
- 250g de farina
- 100g de sucre (per los gormands, se pòt anar josca 150g)
- 100g de burre esmolit
- 2 èus + 1 jaune d'èu
- 1/3 de sachon de levura chimica
- Una pèl e jus d'aurenja (o de citron) e/o un culier d'aiganafa (o un pauc mai...)
- Pansas (rasims sèches) e mandolas per la decoracion

Mesclar e batre los èus aube lo sucre e lo burre esmolit. Ajustar los parfums d'agrum (pèl, jus e/o aiganafa) puèi ajustar la farina (e la levura) a chaa pauc. Faire una bola aube la pasta e la botar au fresc per una ora.

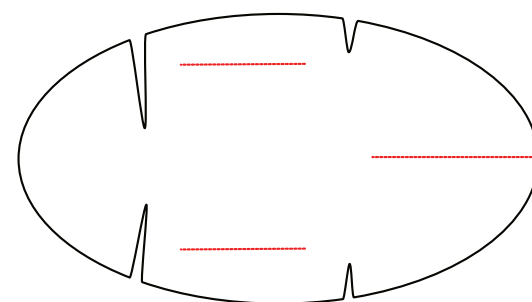
Faire chaufar lo forn a 180°. Metre de papier a coisson sus una placa de forn e i metre la pasta. Per bailar una fòrma de pantin a la pasta, a chascun son metòde ! Mi garo un brison de pasta (entorn de 1/5 ou 2/5) per faire las decoracions a la fin (mostacha, centura...) e aube l'aure fòrmo un oval que pinço en tres parts egalas : la promeira farà la tèsta, la segonda lo còs e la darreira las jambas. Per faire lo bas, copar en dos la darreira partiá e formar la jambas e los pès. Per lo còs, faire doas còchas (talhiers) diens la part centrala e desseparar los braçs dau còs. « Abilhar » lo soïsse aube la pasta que soura, las pansas e las mandolas (aquò selon

l'imaginacion de chascun : chapèl, mostacha, botons, chauçuras...). Pintorlar lo tot aube un jaune d'èu. Enfornar per 30 a 40 minutas, e lo soïsse de Valença es prompte per se faire cotir !

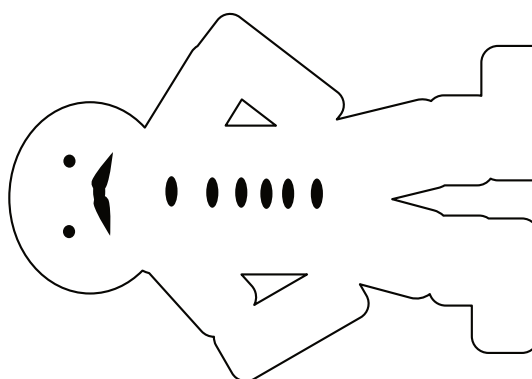
1)

2)

3)

- *Una pèl d'aigrum* = un zèste d'aigrum
- *Aiganafa* = aiga de fluer d'aurangeir
- *Pansa, pansarilha* = rasim sèche

L'aiga

Quand ère pichòt, restaviam dins un mas cevenòu que i aviá ni aiga, ni electricitat.

E l'aiga ! Mon Diu ! Quanta crebadoira ! Dins lo temps, i aviá agut de fònts en dessus dau mas, au mitan dals chastanhièrs, mai la mina las aviá assechadas.

Ara, chaliá anar quèrre l'aiga a cinc cents mètres l'ivèrn a una gorga ras de l'òrt.

Mai l'estiu se podiá pas beure e la gardaviam per asaigar. Chaliá doncas anar a un quilomètre a la "Fònt Roja" – deviá èstre bravement feruginosa – l'apelaviam tanben la « Coaina ». [veire l'article « La Coaina » dins lo Grinhon 117]

E aquela aiga preciosa deviá tanben servir per las bèstias, qu'a l'entorn dau mas, i aviá pas lo mendre valadet. Totes los còp qu'anaviam a l'òrt, preniam una dorga – o doas –, bèlas per los grands, pichòtas per lo Pèire. Pas besonh de dire que l'escampaviam pas sens qu'aguèsse servit mai d'un còp, per lavar l'ensalada, faire la vaissèla, o faire bèure las bèstias. E los jorns de pluèja, emplenaviam los ferrats e totas las aisinas possiblas qu'aviam pas tanpauc de cistèrna.

La nèu tanben èra un present dau cèu. La mamà metiá una còncas sus lo fornèu e la fasiá fondre a pichòtas ponhadas, que se n'i a aviá tròp d'un còp, se formava una jaça d'aiga au dessota e la nèu fondiá pas !

Mai de nèu, n'i aviá pas sovent !

Pèire MAZODIER

- *òrt* = jardin
- *dorga* = patalòt,
- *aisina* = ordilh, otilh

- *còncas* = bachassa, bacina
- *ferrat* = selha, selhard
- *una jaça d'aiga en dessota* = una pelalha (un mantèl) d'aiga se formava en dessus

Satilhau, l'occitan au marchat.

Coma l'an passat, l'òm pòt reviscolar son occitan en fasent, lo dimars de matin, son marchat ès Satilhau. Lo Jan Nicolas e sa valhenta equipa son presents a costat de la biblioteca. Plaser de parlar sa linga, d'eschanjar daube lo monde en tota simplicitat. Veire, contar, cantar la vià dins la linga dau país qu'es un grand boneür !

La decepcion dau CAPES d'occitan

Dins los ans nonanta dau siècle passat, un CAPES (certificat d'aptituda de Professor de l'ensenhament segondari) d'occitan fuguèt creat e, un pauc mai tard, en 2001, un Concours especiau de recrutament de professors de las escòlas per las lengas regionalas.

Doncas de joines professors, especializats, an pogut integrar los collegis, liceus e mai las escòlas. En 2000 i aguèt 19 pòstes per lo CAPES d'occitan, 22 en 2001, 20 en 2002, 13 en 2003 per tombar a quatre de 2004 a 2022. D'aqueste an, per lo concors 2023 i aviá mas que 3 pòstes. Las organizacions occitanas manifestèran de briu lhur maucontentament.

En 2023, çò que se passèt per lo CAPES d'occitan es grèu. Per los tres pòstes i aguèt mas qu'un sol candidat. E fuguèt eliminat per lo jurí. Lo ministèri aurà pas plus besonh de suprimar de pòstes au Concors... son los estudiants que ne'n vòlon pas plus.

Aqueste resultat, maleirosament, nos monstra clar la situacion de l'ensenhament de l'occitan. Los joines ensenhaires (-airas) son mandats se faire estroçar sens manièra. Trabalhan sus mai d'un establiment (3 en moièna) e passan de temps sus las rotas daube los frais e los riscs que l'òm conèis. L'acuelh dins los establiments es pas sovent lo melhor. Desranjan : problemes d'emplèc dau temps, problemes de salas que complican la viá de tots, collègas e professors d'occitan que devon totjorn ne'n chamjar. Arriva que los escolans de classas diferentas sisan regropats per lo cors d'occitan, doncas blocatge daus emplecs dau temps daus collègas. La revua Aquò d'Aquí qu'a menat l'enquesta parla mesme de jàlosia, que las classas d'occitan son mens charjaas que las autras...

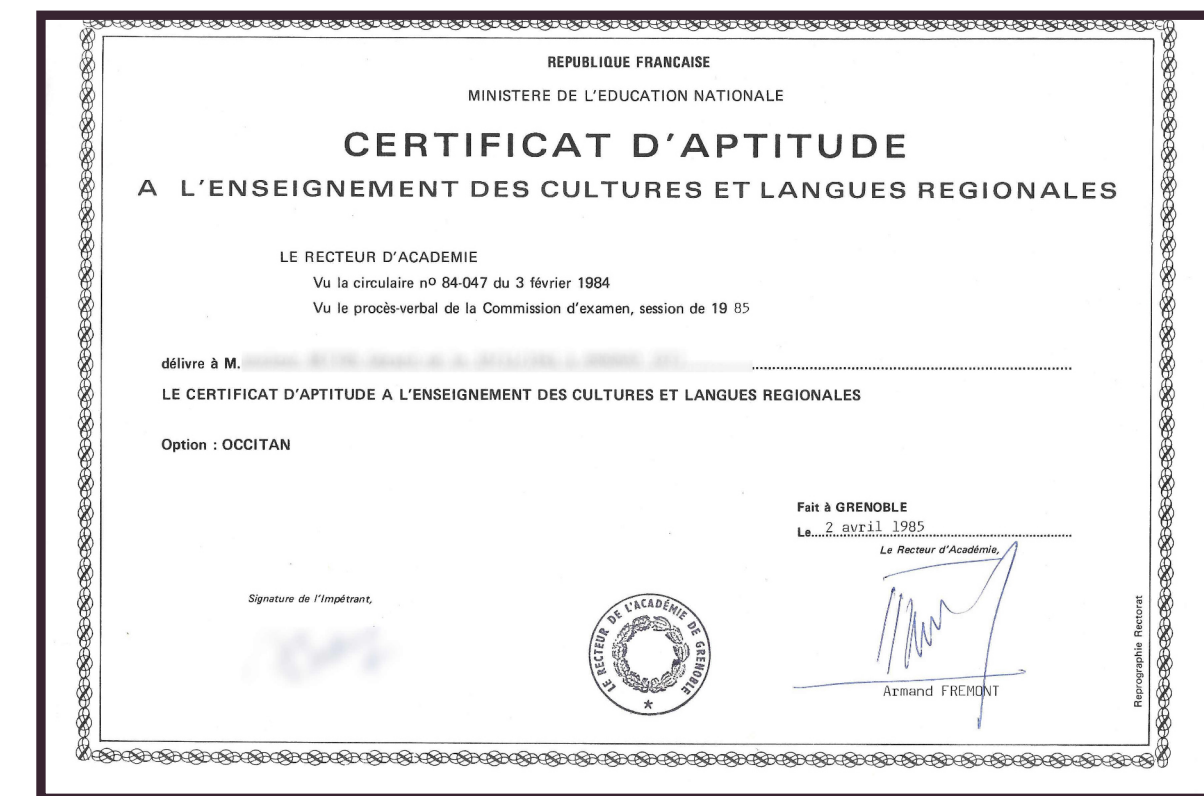
Se pòt comprendre que los estudiants seguèssan gaire interessats per aquelas condicions de trabalh. E coma s'integrar dins un establiment, per qu'un avenir ?

Dins lo temps, l'ensenhament de l'occitan èra assurat per de professors volontaris, professors de lengas vivas, de francés, de matematica, d'istòria... etc., lhur competéncia l'avián ganhaa tot sols, èra tant sovent lo resultat d'ans e d'ans de trabalh per la defensa de lhur lenga. Aquesta competéncia èra verifiaa per los Rectorats qu'acordavan un « Certificat d'Aptituda a l'Ensenhament de las Culturas e Lengas Regionalas », opcion occitan per nosautres.

Las condicions de trabalh èran pas melhoras mas aquestes professors èran « installats » dins lhurs establiments onte avián ganhat lhur plaça per causa de lhur matèria principala. Lo dialògue daube l'administracion, pas totjorn aisat, n'era pasmens facilitat tant coma daube los collègas que frequentavan sovent dempuei de temps.

S'agís pas aici de nostalgia per « lo bon temps passat... » mas siem ben obligats de constatar que tots los espers qu'aviá fait naisser una avançada tala que la creacion dau CAPES d'occitan an capitat dins una decepcion de las grandas.

Gerard BETTON

Comentaris sus lo CAPES d'occitan

Veiquiá los comentaris daus Gerard Bayle a prepaus de l'article precedent sus lo CAPES d'occitan. Gerard Bayle, professor agrejat d'anglés, ensenhèt l'occitan un trentenat d'annas au licèu Camille Vernet de Valença e foguèt responsable de la FELCO Droma-Ardecha (Federacion daus Ensenhaires de Lenga e Cultura d'Òc).

Siái franc d'acòrdi ambé çò que dises. Quand lo CAPES d'occitan sieguèt creat dins las condicions e sota la fòrma onte sieguèt creat, ère contra. Lo diguèr a una assemblada generala de la FELCO, mai sieguèr minoritari ambé lo paure Tiène Coderc e un punhat d'autres (gaireben totes o totes de nòrd occitans).

Ieu (e Alan Boràs) ère per una valéncia d'occitan aponduda a totes los CAPES e agregacions, que se seriá passada en mai de las espròvas de l'especialitat per los volontaris coma un examen a part e qu'auriá bailat lo dret d'ensénhar l'occitan. Ailàs pense qu'aviái rason. Mai ère minoritari. La granda majoritat èron entosiastes e pensavan qu'avián sauvat l'occitan.

Iara per las rasons que dises l'ensenhament de l'occitan va probablament crebar gaireben de pertot dins l'ensenhament public. Dins las acadèmias delh nòrd de l'espaci occitan de França (Granòble, Clarmon, Lemòtges) i a de temps que n'es alh darrier badalh dins los collègis e licèus, que gaireben totes los pòstes creats per de titularis delh famós CAPES sieguèron acaparrats per las « grandas » acadèmias occitanas delh sud coma se podiá preveire sens èsser grand profèta.

N.B. Aqueu CAPES es bivalent de quatre biais : letras mdèrnas-occitan, istòria geografia- occitan, anglés-occitan, espanhòu-occitan. E perqué pas italian ? Seria mai logic per de questions d'emplec delh temps que los professors d'italian an pas sovent un servici complet dins un establiment.

Gerard BAYLE

Conselhs de lectura

De Beatles tolosans

Juste au moment de clavar aqueste Grinhon ja tan tardièr, chau que vos parle de la plega 2023 de l'I.E.O. Edicion.

Veno d'achabar la lectura dau roman de Michel Fraysse, *Los Beatles de Sant Çubran*, e me sió franc regalat.

Vite fait, vos dire que i a de temps qu'ai pas legit daube tant de plaser un libre en occitan e benlèu mai en francés ! Tan juste començat, lo roman vos pren e siètz forçats de contunhar, apassionat, amusat e eürós.

Dins un grope de Beatles son : John, Paul, George e Ringo... E lo libre comença coma aquò : *Arser avem perdut lo nòstre Ringo...* Terrible per de Beatles que perdan lo bateire. Ringo èra amorós, s'es enanat disent : *Tornarai pas, ciao*. E a laissat la batariá.

Après, siem pres dins l'istòria e plus possible de pausar lo libre. L'intriga vos ten, ben menaa, la compausicion dau roman solida es originala, la linga es plasenta, richa sens pedantisme, nimai saventisa, un estile imajat... *Aluquèt son vielh ordinator [...] lo ventilator ressava coma un can asmatic.*

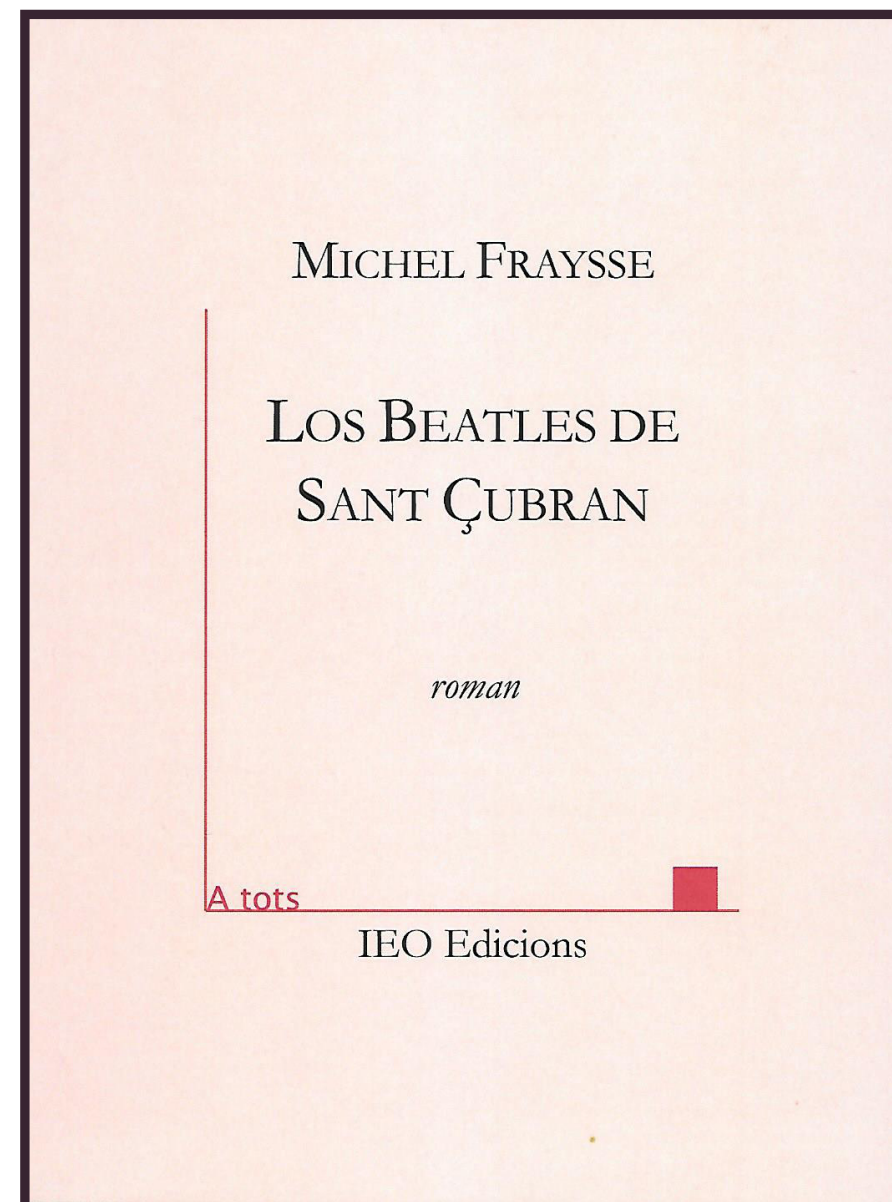
L'avètz comprés, vos recomando las aventuras d'aquestes Beatles, *un grope de musicians de represas*, un « tribute band » coma dison los Anglés. Van voiatjar josca en Polonha e joar a Wroclaw. Qu'es aquí que van descuvrir Albèrt que parla *mai de sessantas lengas* e vos pòio dire qu'es un inventari de lengas extraordinari, mas lo paure Albèrt a jamai pogut aprendre... l'esperanto !

Enfin qu'es ailaí, a Wroclaw, que van trovar la filha...*la rauba corta e las cambas finas... lo*

descoletat fugitiu, mas aquí ne'n dirai pas mai. Fau legir Michel Fraysse e las aventuras de sos Beatles de Tolosa.

De legir mai dins aquesta plega : *Labyrinthos* de Alan Maury.

Gerard BETTON

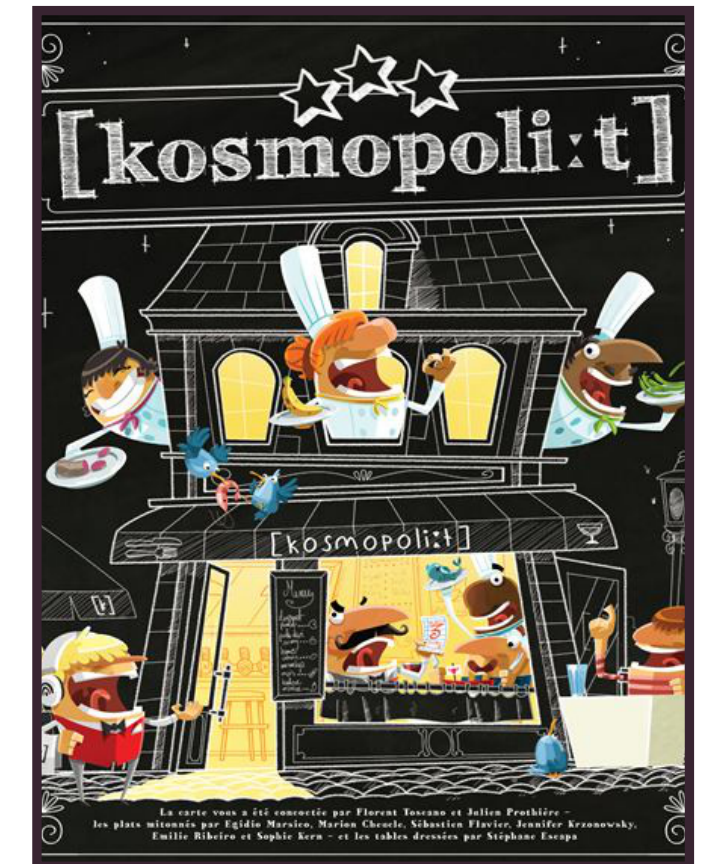
[kosmopoli:t]

[kosmopoli:t], qu'auqu'es quela veiaa ?

[kosmopoli:t], qu'es un juec de societat que se joa daube de cartas e una aplicacion sus un fonèt. Se passa dins un restaurant. N'i a de clients (lo fonèt¹) que van comandar de que minjar, un garçon de sala que va escotar çò que ditz lo client, de monde en coisina e un mèstre d'ostelariá que va faire lo liam entre lo garçon de sala e la coisina.

Lo garçon de sala picha sus l'aplicacion dau fonèt. Va veire de monde assetats a taula que son prompts a passar comanda. Quand picha sus un client va auvir lo nom d'un plat. Lo garçon de sala ditz au mèstre d'ostelariá çò qu'a auvit. Lo mèstre d'ostelariá va en coisina per comandar çò qu'a comprès. Los coisiniers cherchant dins las cartas lo bon plat, puei lo mèstre d'ostelariá adutz la carta au garçon de sala que picha sus lo fonèt per saver si lo plat qu'es adut es bien quello que fuguèt comandat.

La dificultat es que lo restaurant es « cosmopolite ». N'i a de plats de pertot dins lo monde, dins seissanta lingas ! Quand se parla una linga latina quò vai pas tròp mau, mès quand se parla volòf, quechua, japonès o tibetan qu'es un'autra veiaa ! E dins quelas lingas, n'i a doas varietats d'occitan : lengadocian e vivaroaupenc !

Qu'es una femna que parla vivaroaupenc. Es de Sant Ginest Malifaus, franc a la boina dau país. Aqueste juec fuguèt creat per lo « Laboratoire de Dynamique du Langage² » de l'Universitat « Lumière Lyon 2 » e dau CNRS. Faupuguèt quatre ans de trabalh per zò faire. De monde d'un pauc pertot fuguèran enregistrats. An fait la chausiá d'escriure dins una veiaa de fonetica francesa per que lo liam entre çò que s'auvit e çò que se legit sièss mai aisit. Per exemple lo mòt francés « gâteau » s'escrit [gato] e « premier plat » s'escrit [premyé pla].

Daube lo juec n'i a un petit liure d'una seissantena de pajas sus las lingas dau monde, la lingüistica, la fonologia...

Franç interessant !

Poietz trovar quello juec au « Mouton à trois pattes » ès Anonai.

Patric CRÒS

¹ Fonèt o barrutaire : qu'es un petit telefòne. Dins quello juec ne'n fau un que se ditz « smartphone » dins lo patoès daus anglès

² Per ne'n saver mai sus lo « Laboratoire de Dynamique du Langage » : <http://www.ddl.cnrs.fr/>

«ANC DE VIVARES, NON AC CLAM,
QU'OM ESTRAINZ AGUES SET
NI FAM NI FOS COCHAZ*»

PEIRE DE VIC

** Jamais, du Vivarais, il n'y eut plainte qu'un étranger
eut soif ou faim, ni qu'il y fût tourmenté*